

Розділ 4

Макроекономічні механізми

УДК 339.137.2:338.2

В.І. Мунтіян

Конкурентоспроможність національної економіки, як головний критерій економічної безпеки

В статті проаналізовано основні негативні явища і тенденції конкурентоспроможності національної економіки, зокрема, у фінансово-інвестиційній складовій, інноваційній сфері. Проаналізовано місце України у світі за різними показниками. Зазначено основні шляхи вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: економічна безпека, інновації, конкурентоспроможність, підприємство, показник, стійкість.

В умовах, коли зростає суперництво національних економік, наднаціональних угруповань і транснаціональних корпорацій за контроль над ринками, стратегічними та інтелектуальними ресурсами, транспортними коридорами, коли відбувається прискорена концентрація управління в світі з метою встановлення контролю над планетарними ресурсами, проблема національної безпеки суттєво загострюється. Її головним критерієм стає конкурентоспроможність – положення товаровиробника галузі, країни, що визначається їх здатністю протистояти конкуренції на внутрішньому і міжнародному ринках. Незважаючи на процеси глобалізації, роль держави не зменшилась, а, навпаки, відбулася переорієнтація цілей в якісній площині. Якщо раніше основні зусилля держава зосереджувала на проведенні протекціоністської політики, то в сучасних умовах основна функція держави – забезпечити глобальну конкурентоспроможність національної економіки. Для України дана проблематика є дуже актуальною, тому що в умовах фінансово-економічної кризи економіка держави зазнає найбільших втрат і без забезпечення конкурентоспроможності мінімізувати вплив кризи буде не можливо.

Зростання ВВП протягом 2000-2007 рр. із середньорічним темпом у 7,4% не дозволило Україні досягти рівня 1990 року. Хоча і уповільнену, але позитивну динаміку Україна мала й у першому півріччі 2008 р. (+6,5% проти +7,9% у першому півріччі 2007 р.), що було забезпечено продовженням зростання ВДВ у сфері добувної і обробної промисловості, торгівлі, транспорту і зв'язку, нерухомості. Однак вже у другій половині 2008 р. економіка України, як і інших країн світу, зазнала відчутного впливу

Мунтіян Валерій Іванович, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заступник міністра економіки.

© В.І. Мунтіян, 2009

світової фінансової кризи, на фоні якої відбулася зміна тенденцій до погіршення.

Як у кризовий, так і після кризовий період завдання щодо забезпечення глобальної конкурентоспроможності України мають стратегічне значення.

На всіх рівнях слід виділяти цінову і структурну (загальну) конкурентоспроможність. На макрорівні структурна конкурентоспроможність системно відображає виробничо-технологічний та експортний потенціал країни (коли конкурують не ціни, а національні умови виробництва). У цілому конкурентоспроможною слід вважати економіку, яка у своєму розвитку забезпечує: 1) підтримку зростаючих життєвих стандартів; 2) досягнення (збереження) таких позицій у світовій економіці, коли національні товари, роботи, продукція і послуги успішно реалізуються на внутрішньому та міжнародних ринках. Як показує світовий досвід, усталеної конкурентоспроможності досягають країни, що можуть оптимально реалізувати свої національні переваги, орієнтуючись, зрештою, на постійне підвищення продуктивності праці, суттєве зменшення по відношенню до конкурентів рівня безробіття, цін, енерго- та матеріаломісткості продукції, екологічного навантаження, включаючи не лише період виготовлення та експлуатації, а й враховуючи утилізацію.

Сучасні обриси конкурентоспроможності виявляються в таких основних аспектах (складових): виробничо-ресурсному, фінансово-інвестиційному, інноваційно-інформаційному, законодавчо-управлінському.

Мобілізація виробничо-ресурсної складової національної конкурентоспроможності можлива за умов подолання таких негативних явищ і тенденцій, що становлять реальну загрозу економічній безпеці:

- низька ефективність вітчизняного виробництва внаслідок надмірної матеріало- та енергоємності, високого рівня морального та фізичного зносу основних фондів, застарілі виробничі технології у більшості галузей виробництва і, як результат, низький рівень продуктивності праці;
- деформована структура виробництва, яка не відповідає національним інтересам, надмірна питома вага галузей з низьким ступенем переробки сировини;
- масова збитковість підприємств, їх неспроможність здійснювати нормативні нагромадження за рахунок власних джерел, занепад системи відтворення виробничого потенціалу та низький рівень інвестиційної діяльності;
- руйнування коопераційних зв'язків підприємств, спричинене величезними масштабами кредиторської та дебіторської заборгованості і кризою неплатежів, відсутність замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції;
- низький рівень видобутку нафти та газу і використання інших джерел енергії, катастрофічна ситуація у вугледобувній промисловості, що поглиблюється через неадекватність заходів щодо реструктуризації галузі;
- наявність монополістичних тенденцій на сировинних і споживчих ринках, безпорадність антимонопольного регулювання; інфляційна поведінка суб'єктів ринку (необґрунтовані підвищення цін, диспаритети цін на сільськогосподарську та промислову продукцію), масові порушення прав споживачів;
- недостатність баз даних щодо власної мінерально-сировинної бази, особливо тих її компонентів, які Україна змушена імпортувати; нераціональна структура українського експорту, в якій домінує вивіз сировинних ресурсів, напівфабрикатів і готової продукції з низьким рівнем переробки;
- неефективне використання природних ресурсів і земельних угідь, зниження родючості ґрунтів; зволікання з проведенням земельної реформи, занепад села,

постійний брак моторного палива у критичні періоди посівних і збиральних робіт.

Зокрема, у агропромисловому комплексі Україна має чи не найбільші втрати потенціалу конкурентоспроможності. Його реструктуризація пов'язана з прискоренням аграрної реформи, розвитком інфраструктури аграрного ринку із: вільним вибором характеру виробничої діяльності на засадах приватної власності на землю; завершенням передачі у власність громадян і юридичних осіб (за винятком тих, що використовуються для проведення наукової та навчальної діяльності), земель запасу та резервного фонду; створенням умов безперешкодного виходу із недержавних сільськогосподарських підприємств громадян з власними майновими земельними паями; створенням ринку землі та нерухомості; запровадженням системи іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Державна підтримка заходів щодо здійснення аграрної реформи (фінансування організаційних заходів на регіональному рівні, післяприватизаційна підтримка розвитку реформованих господарств, ефективна цінова політика тощо) забезпечать не тільки продовольчу безпеку, але й розвиток експорту конкурентоспроможної продукції АПК.

У фінансово-інвестиційній складовій низька національна конкурентоспроможність обумовлена:

- недосконалістю фінансово-бюджетної системи, відсутністю прозорості та неефективністю контролю бюджетних витрат;
- фіскальним характером податкової системи, що стримує розвиток виробництва;
- неефективністю банківської системи, її неспроможністю забезпечувати кредитування реального сектору економіки, браком довіри до неї з боку населення, значною часткою іноземного капіталу в банківській системі;
- нераціональним використанням іноземних кредитів на цілі, що не передбачають можливості і надійні механізми їхнього гарантованого повернення;
- надмірною бюрократичною зарегульованістю умов інвестування і функціонування іноземного капіталу, спроможного принести користь економіці України, у т.ч. у пріоритетних галузях;
- багаторічною неврегульованістю законодавства стосовно спільного виробництва і розподілу продукції, яке існує в усьому світі і є загальновизнаною умовою успішної реалізації великих інвестиційних проектів;
- нерозбірливою орієнтацією ділових кіл і державних органів на іноземного інвестора без належного огляду на його можливості та ділову репутацію;
- наявністю великого внутрішнього і зовнішнього державного боргу.

Принципово важливою є проблема зовнішньої заборгованості. На сьогодні загрозовими є такі обставини:

- по-перше, обмежені наявні можливості та низький потенціал обслуговування зовнішнього боргу, що призводить до необхідності його постійної реструктуризації, що дуже нагадує славнозвісні "боргові піраміди";
- по-друге, загальна тенденція нарощування обсягів обслуговування зовнішнього боргу, що супроводжується виникненням "пиків", коли у короткий термін необхідно мобілізувати на такі цілі значні ресурси;
- по-третє, формується нераціональна структура зовнішнього боргу з превальюванням короткотермінових приватних кредитів. Загальна сума зовнішньої заборгованості перевищує 106 млрд дол. США. А найголовніше, що створюється загроза втягування України в дефолтну фазу із усіма негативними наслідками, чого допустити ніяк не можна.

Це негативно впливає на кредитний рейтинг України, її конкурентоспроможність, обмежує масштаби нашої участі у системі світогосподарських зв'язків. Тому дуже актуальним є створення і законодавче закріплення системи управління державними боргами.

Інноваційно-інформаційна складова конкурентоспроможності є для України чи не найважливішою.

Першочерговим завданням для України в цьому аспекті є формування національної інноваційної системи. Така система являє собою сукупність взаємозв'язаних організацій, сконцентрованих на виробництві та комерційній реалізації наукових знань і технологій у межах національних кордонів – компаній, університетів, академічних установ, технопарків та інкубаторів. Складовою частиною національної інноваційної системи є комплекс правових, фінансових, соціальних інститутів, які забезпечують інноваційні процеси та реалізують національні традиції, політичні та культурні особливості.

Становлення національної інноваційної системи, яка дозволить суттєво підвищити конкурентоспроможність української економіки, ще тільки розпочинається.

Підвищення конкурентоспроможності національної економіки вимагає від держави розроблення системи заходів та координації роботи щодо зростання ефективності функціонування суб'єктів господарювання, забезпечення секторам української економіки паритетних умов функціонування, обґрунтування відкритості та доступу іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з одночасним стимулюванням вітчизняного виробника, підтриманням його інтересів на міжнародній арені, створенням високого платоспроможного попиту за рахунок реалізації нових підходів до політики доходів населення, забезпеченням розвитку науково-технічних інституцій та підвищенням інноваційного потенціалу України.

Який же вигляд має Україна на сучасному етапі у світових вимірах, що визначені критеріями сталого розвитку?

Необхідно зазначити, що за результатами досліджень Україна увійшла до п'ятірки провідних країн у галузі ракетобудування, посіла 7-ме місце у галузі авіабудування та 10-те місце – у галузі суднобудування та у деяких галузях оборонно-промислового комплексу. Крім того, Україна займає 4-те місце у світі за кількістю сертифікованих математиків-програмістів.

За індексом **К-суспільства** з кращих 45 країн світу Україна посідає 40-ве місце. Але розрив у науково-технологічній сфері продовжує набирати масштабних ризиків та виявляє тенденцію наростаючого віддалення України від розвинених країн світу в економіці, науці та технологіях у майбутньому.

За Індексом глобалізації, який слугує індикатором відкритості економіки, Україна серед 62 досліджуваних країн зайняла 39-те місце. Індекс глобалізації являє собою рейтинг, складений за показниками економічної, політичної і соціальної інтеграції 62 країн, які складають 88 відсотків світового населення і 91 відсоток світової економіки.

Разом з тим відповідно до доповіді Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) **про конкурентоспроможність різних країн** – The Global Competitiveness Report 2006-2007 (рейтинг конкурентоспроможності) рейтинг України погіршився – порівняно з попереднім роком: вона перемістилася з 68-го на 78-е місце. Однак одна з причин втрати позицій полягає у тому, що ВЕФ істотно змінив методику складання рейтингу.

По-перше, кількість чинників, що враховуються, значно збільшилася – із 35 до 90. Додатково стали оцінювати розвиненість інфраструктури та ускладненість бізнесу,

ефективність ринку праці, рівень охорони здоров'я, якість освіти.

По-друге, кількість аналізованих країн збільшилася із 117 до 125.

У новому індексі ВЕФ основну увагу приділено дев'яти головним чинникам, які оцінюють спочатку окремо, а потім на їхній підставі виводять загальний рейтинг конкурентоспроможності країни.

За першою групою чинників, названих базовими, Україна має такі показники: державні та суспільні інститути – 104-те місце із 125 можливих; інфраструктура – 69-те; макроекономіка – 74-те; охорона здоров'я та шкільна освіта – 94-те.

Друга група чинників характеризує підвищення ефективності економіки. Тут наші досягнення такі: вища освіта та фахова підготовка – 48-ме; ефективність ринків – 80-те; технологічний розвиток – 90-те.

І остання група показників – інноваційні: розвиненість бізнес-процесів – 76-те; власне інновації – 73-те.

Отже, найгіршою оцінкою України є якість державних і суспільних інститутів. За цим показником нас обійшли не тільки Молдова (101-ше), Вірменія (84-те), Таджикистан (77-ме) і Азербайджан (72-ге), а навіть такі країни, як Уганда (100-те), Шрі-Ланка (82-ге). Саме цей показник «забрав» в України 10 пунктів рейтингу. Іншими словами, саме якість влади і управління є головним чинником не конкурентоспроможності нашої країни.

Число країн-учасниць по відношенню до попередніх періодів – 2006/2007 та 2007/2008, збільшено відповідно зі 122 до 131 країни та до 134 країн.

У 2008 році до переліку аналізованих держав долучили Бруней Даруссалам, Гану, Малаві, Кот-д'Івуар, виключили Узбекистан. При цьому Бруней Даруссалам посів 39-те місце у загальному рейтингу, виявившись попереду України.

Загальний рейтинг очолюють Сполучені Штати Америки. Друге місце посідає Швейцарія. До десятки кращих увійшли Данія, Швеція, Сінгапур, Фінляндія, Німеччина, Голландія, Японія та Канада.

Аналіз рейтингу України у ГІК 2007/2008 та 2008/2009 за складовими показує, що найбільше Україна за цей період втратила за такими важливими складовими, як «*Макроекономічна стабільність*» і «*Розмір ринку*» (водночас субіндекс «*Розмір ринку*» залишається для України найбільшою конкурентною перевагою).

Стрижнем сучасної української моделі конкурентоспроможності економіки має стати реалізація та використання національних конкурентних переваг шляхом розроблення та запровадження інноваційної моделі структурної перебудови економіки, а у подальшому – стратегії переходу до економіки знань.

Ключове стратегічне завдання – через реалізацію традиційних конкурентних переваг перейти до створення таких переваг у наукоємних високотехнологічних галузях. Мова йде про мобілізацію фактора динамічної конкурентної переваги, що має самовідтворювальну природу. Для цього необхідні масштабні заходи з оновлення системи організації наукових досліджень та освоєння їх досягнень; розширення зв'язку «наука-технологія-виробництво» на «наука-технологія-виробництво-екологія»; сприяння кадровому забезпеченню інноваційної діяльності та з цією метою розвитку системи національної освіти.

Якщо і надалі буде продовжуватись екстенсивна експлуатація наявних природних ресурсів традиційними (індустріальними) технологіями, то частина «інтелекту» нації буде обслуговувати їх еволюційний розвиток, забезпечуватиме відповідні управлінські моделі та відтворюватиме трудові ресурси, здатні копіювати чужі знання і таким чином

адаптуватися до середніх стандартів сучасного світу. За таких умов звичним стане "вплив мізків" для обслуговування потреб розвинутих економік.

Мова не йде про наші амбіції перейти від системи, де взаємодіють переважно до- та індустріальні технології і стандарти, до цілком постіндустріальної системи. Таку мету не ставлять або не можуть реалізувати і більшість розвинутих країн. Для України ключовою проблемою є створення умов, за яких би вартість наявного національного людського капіталу зростала, адже вже сьогодні успіху досягають країни, де забезпечуються прогресивні пропорції між творчою енергією людини та іншими ресурсами.

Падіння інноваційної активності в Україні спричинено, з одного боку, браком у підприємств (організацій) власних коштів, з іншого – великою вартістю кредитних ресурсів. Хронічний дефіцит фінансування як на рівні суб'єктів господарювання, так і на рівні держави призвів до ланцюгової реакції скорочення чисельності винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій, кількості новостворених технологій, падіння технічного рівня економіки в цілому.

Для виправлення цих дуже загрозливих тенденцій у першочерговому порядку необхідним є запровадження у практику заходів щодо:

- державного страхування можливих ризиків від інноваційної діяльності з подальшим відшкодуванням інвесторам визначеної частки можливих фінансових втрат, викликаних неспроможністю інноваційних проектів при їх венчурному фінансуванні;
- розвитку сучасної інноваційної інфраструктури, яка б була максимально пристосована до роботи в ринкових умовах (технопарків, інноваційно-технологічних центрів тощо);
- обмеження кола пріоритетних для державного фінансування наукових напрямів тими, де ще існує відповідний інтелектуальний потенціал та науково-технологічна база, функціонують наукові школи, є досягнення світового рівня, які визначають науково-технологічне обличчя держави, її місце у світовому розподілі інтелектуальної праці;
- створення та активної діяльності фінансово-промислових груп в Україні, стимулювання інноваційного підприємництва і венчурного бізнесу (у тому числі і за рахунок малих та середніх підприємств);
- сприяння комерціалізації результатів НДДКР на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- співпраці з метою запозичення світового досвіду з організації та фінансування функціональних систем інноваційного розвитку.

Стратегічно важливою і цілком реальною для України є мета підтримки базових інтелектуальних інституцій з постійним накопиченням постіндустріальних цінностей у чітко визначених пріоритетах (науково-технологічних нішах). Об'єктивно обумовлена інтернаціональна природа сучасного науково-технологічного прогресу дає більшості країн змогу бути у його руслі, знаходити свої, іноді унікальні ніші. В Україні вже існують розвинені сегменти технологій нового покоління (авіакосмічна безпека, матеріалознавство), причому не як одиничні вкраплення, а вже інтегровані у світовий розподіл праці.

Упродовж 2005-2007 рр. збільшилася питома вага підприємств, що впроваджували інновації. У 2007 р. зросла також кількість освоєних підприємствами інноваційних видів техніки на 12,1% порівняно з 2006 роком (табл. 1).

Україна характеризується кращими можливості для інновацій порівняно з Росією (45-те місце), Литвою (52-ге місце), Румунією (58-же місце), Польщею (70-те місце), Латвією (71-ше місце).

У сучасних умовах істотно зросла роль інформації як на мікро-, так і на макроекономічному рівні. У розвинених країнах швидко розвивається інформаційна складова бізнесу. На сьогодні світова індустрія інформаційних та комунікаційних комп'ютерних технологій за оцінками Світового банку, становить більш ніж 800 млрд дол. США, відбувається перехід від економічної до інформаційної ери розвитку цивілізації. Сьогодні до 30% працездатного населення світу, зайнятого у сфері економіки, пов'язано з обробкою економічної інформації. За деякими прогнозами, ця частка надалі зросте до 70%.

Таблиця 1 – Інноваційна активність промислових підприємств

Показник	2005	2006	2007
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	8,2	10,0	11,5
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції, %	<i>n/d</i>	6,7	6,7
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань,	3152	2408	2526
з них нові види техніки	657	786	881
Впроваджено нові технологічні процеси, процесів,	1808	1145	1419
у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	690	424	634

У світі розгорнулася реалізація проекту із створення Глобальної інформаційної інфраструктури, окремими складовими якої мають стати здійснювані в кожній країні проекти створення національної інформаційної інфраструктури. Створюються умови для становлення самодостатніх інтернет-економік, на які не можуть впливати уряди. У сучасних інтернет-компаній своє, дійсно глобальне середовище діяльності, свої, дійсно глобальні механізми конкуренції. Останні "недоступні" для національного регулювання, і єдиним шляхом уникнути втрат є розвиток і лібералізація телекомунікацій: як тільки інтернет-провайдери стикаються з високими цінами на оренду ліній в тій чи іншій країні, вони передають інформацію, наприклад, до США, де оренда ліній більш дешева; якщо якість країни встановлять жорсткі умови інтернет-зв'язку, то інтернет-компанії вестимуть свій бізнес в "м'якшому" діловому кліматі тощо.

Загальна комп'ютеризація, мережа "Інтернет" внесли до сучасного життя зовсім інші можливості й зовсім інші загрози. Поряд із швидкими передачею та отриманням в будь-якому кінці світу необхідної для ведення бізнесу інформації за допомогою кваліфікованих "хакерів" у злочинних цілях здійснюються несанкціоновані проникнення до найважливіших комп'ютерних систем банків, компаній, фірм та міжнародних корпорацій. У такий спосіб безліч технологічних та інших комерційних таємниць переходять до інших власників у різних країнах світу.

Взагалі глобальна інформатизація стає виразом сутності постіндустріального розвитку і ключовим технологічним викликом XXI століття універсального характеру, оскільки відповідь на нього необхідно шукати всім країнам в усіх сферах життєдіяльності. Поки що, на жаль, Україна не репрезентована в достатній мірі в міжнародних інформаційних мережах (відсутні сервери центральних та місцевих органів державної влади, більшості суб'єктів господарювання тощо), що не дає змоги

створювати і підтримувати позитивний імідж держави та її підприємств за кордоном, демонструвати їх потенціал та конкурентні переваги. За рівнем оснащення новими технологіями (технологічної готовності) Україна значно покращила свою позицію (на 28 сходинок), посівши 65-те місце із загальним балом 3,38. Позитивна динаміка спостерігається за усіма показниками субіндексу, за винятком індикатора щодо абонентів швидкісного Інтернету.

Однак з огляду на глобальну сутність сучасних інформаційно-комунікаційних систем абсолютно не фантастичний, а, навпаки, реальний вигляд має наша інформаційна перспектива. На сьогодні всі країни світу незалежно від рівня доходів тією чи іншою мірою є інформаційно взаємозв'язаними. Серед 50 найбільш телекомунікаційних компаній світу, де вочевидь домінують США, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія є представники і Бразилії (15-та позиція), Мексики (19-те), Аргентини (33-тя, 35-та), Угорщини (47-ме). Розширення доступу до світових інформаційних ресурсів можна сміливо пов'язувати із їх відносним здешевленням. Так, вартість мереж передачі інформації за допомогою цифрових кодів за останні 20 років зменшилась приблизно в 10000 разів, при такому ж збільшенні потужності обчислювальної техніки в розрахунку на 1 долар. До речі, швидкість обробки даних сучасним комп'ютером (10 в мінус дванадцятому ступені секунди) прирівнюється до швидкості світла. Обсяг пам'яті стандартного комп'ютера зріс у 250 разів, а вартість на одиницю пам'яті знизилась більш, ніж у 1800 разів.

Україна характеризується кращими можливості для інновацій порівняно з Росією (45-те місце), Литвою (52-ге місце), Румунією (58-ме місце), Польщею (70-те місце), Латвією (71-ше місце).

Україна за цим показником посіла 48-ме місце, покращивши свою позицію порівняно з рейтингом 2007/2008 на 12 сходинок (експертами оцінюються як наявність, так і якість державних та навчальних науково-дослідних установ (лабораторій) за шкалою: 1 – не існують, 7 – найкращі у світі за своєю сферою).

Але останніми роками спостерігається негативна тенденція, що не збігається з динамікою змін показника, визначеною у Звіті 2008/2009.

У 2007 р. науково-дослідні роботи здійснювалися 1404 установами, що менше ніж у 2006 р. на 48 установ. У I пів. 2008 р. обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт зменшився проти відповідного періоду 2007 р. на 0,4%. Обсяг фундаментальних досліджень збільшився на 4,1%, прикладних – на 7,0%, науково-технічних послуг – на 5,9%, обсяг науково-технічних розробок зменшився на 6,0%.

Законодавчо-управлінські важелі підвищення конкурентоспроможності формуються і реалізуються на макро- і мікрорівнях. Макрофакторами гальмування ефективного економічного розвитку є:

- недосконалість законодавства, пов'язаного з управлінням економічними процесами і діяльністю суб'єктів ринку та неефективність управління державним сектором економіки;
- корупція в управлінських структурах, високий ступінь галузевого лобізму при прийнятті управлінських рішень;
- невважене реформування відносин власності, зловживання при здійсненні приватизаційних процесів, відсутність ефективного власника приватизованого майна;
- великі (офіційно 32%, а за експертними оцінками близько 50% від ВВП) масштаби "тіньової" економіки, посилення її криміналізації, нелегальне вивезення капіталу з

- України;
- нехтування необхідністю організаційної фінансової та інформаційної підтримки конкурентоспроможності українського експорту;
 - надмірна відкритість економіки України, невважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, недостатній державний контроль експорту та імпорту; відсутність реальної зацікавленості і відповідних зусиль державних органів у диверсифікації джерел постачання в Україну багатьох видів продукції стратегічного характеру.

Найбільше занепокоєння викликає очевидна невідповідність масштабів, темпів і логіки лібералізації структурним пріоритетам розвитку економіки. Сучасні наукові дослідження доводять, що лібералізація економіки як одна з фундаментальних основ ринкової трансформації може мати значні негативні наслідки і навіть створювати загрозу в аспекті економічної безпеки країни, якщо в «технології» лібералізації порушуються певні обов'язкові принципи. По-перше, випередження зовнішньоекономічної лібералізації внутрішньої економічної діяльності створює переважно зовнішній, а не рушійний конкурентний тиск на національних товаровиробників. За таких умов процес пристосування національного виробничого потенціалу до конкурентного середовища значно ускладнюється насамперед у галузях, які випускають технологічно більш складну, капіталомістку та наукомістку продукцію. По-друге, випереджаюча лібералізація валютно-фінансової сфери формує передумови для виникнення механізмів перекачування капіталу з проблематичного реального сектору в більш гнучкий сектор валютних операцій (валютний арбітраж), спекулятивних операцій з цінними паперами.

На мікрорівні підвищення конкурентоспроможності вимагає кардинальної реорганізації системи внутрішньофірмового управління, переведення його на принципи сучасного стратегічного менеджменту. Досвід українських підприємств свідчить, що на підставі традиційних важелів не можна забезпечити адаптацію підприємств до ринкових умов господарювання, домогтися позитивних структурних зрушень. Особливе значення набуває вирішення цього завдання на підприємствах базових галузей вітчизняної промисловості. Дослідження українських фахівців показали, що розрив в методичних і практичних підходах до управління виробництвом на великих підприємствах машинобудівного профілю у нас та в розвинутих країнах сягає у часовому масштабі десятки років. Методи та принципи стратегічного менеджменту для більшості вітчизняних промислових підприємств залишаються неосвоєною ціллю. Щоб надолужити відставання, необхідно: створити організаційні структури управління, відповідні завданням стратегічного менеджменту та освоїти механізми конкурентної, інноваційної та підприємницької адаптації до змін у зовнішньому середовищі; забезпечити системний підхід до диверсифікації виробництва та внутрішньофірмового планування; розробити нову стратегію управління якістю продукції, привести нормативно-технічну базу і всю систему підготовки виробництва й випуску продукції у відповідності до вимог європейських та міжнародних стандартів; реформувати системи управління персоналом і трудовою мотивацією.

Набуття власності і участь в управлінні капіталом і виробництвом повинні бути доповнені також комплексом заходів із стимулювання зацікавленості робітників в ефективній діяльності акціонерного товариства, які дозволять забезпечити тісний зв'язок майнових відношень із якістю праці персоналу.

Вирішення цих та інших ключових завдань, що входять у комплекс організаційно-

управлінських, технічних і технологічних заходів із створення і впровадження системи внутрішньофірмового стратегічного менеджменту на підприємствах вітчизняної промисловості, об'єктивно вимагає не тільки власних зусиль з боку підприємств, але й цілеспрямованого та зацікавленого сприяння з боку держави.

Питання переходу до нової управлінської парадигми повинні стати наріжним каменем сучасної економічної політики. У загальнонаціональному масштабі важливим є: забезпечення умов для отримання сучасних економічних знань усіма верствами населення; підготовка економістів і менеджерів-професіоналів, здатних підняти національний бізнес і його міжнародну конкурентоспроможність; разом з економічною наукою та практикою виховання політичної та бізнес-еліти як носія сучасного економічного світогляду.

Таким чином, у стратегічному (глобальному) плані економічну безпеку гарантує лише конкурентоспроможна економіка. На сьогодні і в перспективі дійсно конкурентоспроможними можуть бути лише ринково організовані відкриті економіки. Ефективна відкритість економіки означає, з одного боку, можливість використовувати зовнішні джерела і ринки для національного розвитку, а з іншого – здатність протистояти несприятливій міжнародній кон'юктурі, яка для України проявляється у:

- значному посиленні міжнародної конкуренції на основних світових товарних ринках, зумовленому загальною лібералізацією міжнародної торгівлі в умовах зростаючої глобалізації, прискореним розвитком конкурентоспроможності багатьох країн, що розвиваються;
 - суттєвому підвищенню вимог споживачів до технологічного рівня та якості товарів, що зробило цінові фактори конкурентоспроможності вторинними, а фактори швидкості технологічних інновацій та гарантій якості – первинними;
 - вжиттям багатьма зарубіжними країнами більш витончених форм протекціонізму та дискримінації українських експортерів, у тому числі з використанням різного роду технічних, екологічних, санітарних та інших стандартів та вимог; ускладненням процедур сертифікації продукції та вимог до форм і методів збуту та технічного сервісу; розширення використання механізму антидемпінгових розслідувань;
 - активному використанні провідними країнами Заходу заходів відкритого державного протекціонізму на окремих ринках, включаючи ринки озброєнь та сучасної високотехнологічної продукції (наприклад, літакобудування, поставка обладнання для АЕС тощо);
 - складності входження в міжнародні проекти високотехнологічного співробітництва внаслідок невідповідності міжнародним критеріям захисту прав інтелектуальної власності;
 - високій конкурентності інтересів України та інших постсоціалістичних країн на міжнародних товарних та кредитно-інвестиційних ринках.
- Без належного моніторингу і активного реагування це призводить до:
- консервації національної виробничо-технологічної структури національного виробництва і подальшого розміщення в Україні технічно застарілих ресурсоемних виробництв та екологічно небезпечних відходів;
 - посилення монозалежності України від імпорту з Росії вуглецево-водневих енергоносіїв;
 - накопичення великих зовнішніх боргів України та їх подальшого збільшення за рахунок нових кредитів, потрібних для обслуговування зовнішнього боргу;
 - надмірної залежності процесу реформування економіки України від іноземних

- кредитів та інших іноземних позик;
- витіснення іноземними товарами вітчизняної продукції з внутрішнього ринку.
- втрати інтелектуальної власності України, масового відтоку за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів тощо.

Разом з тим зовнішнє середовище, все суттєвіше впливаючи на формування конкурентоспроможних економік, однак ніколи їх не створює. Більше того, конгломерат сучасних економік країн-лідерів, в якому тісно переплелися державні та міждержавні інтереси з транснаціональними, вряд чи зацікавлений в нових членах-конкурентах.

Орієнтуючись на успішну глобальну економічну перспективу, важливо не нехтувати сучасними критеріями конкурентоспроможності, що може призвести не просто до втрати наявного потенціалу національної економіки, а й до так званого "системного відриву" України від групи провідних країн через несумісність технологій, низьку здатність економіки до сприйняття інвестицій і нововведень, а також структурно-галузеву, інституціональну та інтелектуальну несумісність.

В сучасних умовах усталену безпеку розвитку гарантують структурно-збалансовані національні економіки – з нормально функціонуючим реальним і міцним (здоровим) фінансовим секторами економіки, оптимальними пропорціями виробничої і невиробничої сфер, державного і приватного секторів, адекватним внутрішній та міжнародній соціально-економічній структурі середовищем життєдіяльності.

Для становлення такої економіки трансформаційні заходи повинні бути системними, а орієнтація і логіка їх здійснення повинна забезпечувати: економічну незалежність, що означає насамперед самостійне формування економічної політики, здійснення державного контролю над національними ресурсами та державного регулювання економіки, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі; стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає забезпечення міцності і надійності всіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів; здатність до саморозвитку і прогресу, тобто можливість вибору власної моделі розвитку, спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний та духовний потенціал країни.

Таким чином, для того щоб країна могла здійснити перехід від індустріальної економіки до суспільства знань та успішно конкурувати з іншими країнами в постіндустріальному світі, вона мусить мати систему інновацій, наукових досліджень і технологічних розробок, а головне - творчий потенціал вчених та інженерів. Останнє передбачає не тільки необхідні для творчості матеріальні умови, але й певну культуру мислення, яка не може сформуватися на замовлення чи на вимогу уряду. Проблема полягає не тільки у розмірі видатків на науку і нові технології, але й у самій організації НДДКР, характері зв'язків між науковими дослідженнями та виробництвом готової продукції, творчій спроможності фахівців.

Отже, найголовнішим стратегічним завданням України постає пошук власного місця в динамічно мінливій глобальній структурі світу. Новітня історія переконливо довела, що повторення вже пройденого розвинутих постіндустріальними країнами шляху, так званого "наздоганяючого розвитку", який передбачає масове виробництво промислових товарів на підставі дешевих власних ресурсів, не є ефективним. Наздоганяти у такий

спосіб можна нескінченно, наздогнати – ніколи. Так само неефективно та навіть небезпечно намагатися впровадити в себе чужі зразки економічної політики, якими б дієвими вони не були там, де з'явилися. Єдиною можливістю рівноправного входження України в глобальну економіку є побудова власної економіки знань, що повинна базуватися на вже наявних конкурентних перевагах у гуманітарній, геоекономічній, геостратегічній, геополітичній сферах. Тільки зосередивши всі можливі ресурси на так званих "точках прориву", тобто на тих напрямках науково-інноваційного розвитку, у яких Україна має передові позиції у світі, ми зможемо повноцінно конкурувати у сучасному світі.

Для розбудови інтелектуально-орієнтованої економіки України необхідно вийти на рівень наукоємності ВВП, який не менше за 3%. Україна має можливість за п'ять наступних років за певних політичних умов досягти законодавчо встановленої норми – 1,7% ВВП, якщо щорічно нарощуватиме частку бюджетних асигнувань на науку на 0,2-0,3%. А за умов відповідного зростання попиту на наукові результати від інших замовників – і 3,5%.

Основними виконавцями фундаментальних досліджень залишаються організації академічного профілю і вищі навчальні заклади (виконали відповідно 84,5% і 10,5% обсягу цих робіт), прикладних досліджень – організації академічного (44,6%), галузевого профілю (39,5%) та вищі навчальні заклади (15,1%), науково-технічних розробок – організації галузевого профілю та заводської науки (відповідно 78,5% і 14,4%), науково-технічних послуг – організації галузевого профілю (86,4%).

З урахуванням ситуації, що склалася, уряд на цей час концентрується на більш чіткому визначенні концептуальних засад економічної політики та послідовності реформ.

Основним пріоритетом економічного розвитку є підвищення конкурентоспроможності нашої економіки шляхом нарощування продуктивності виробництва. Тільки таким чином можна реально підвищити якість життя громадян України.

Досягнення такої цілі можливо лише за умови впровадження якісних змін у дерегуляції підприємницької діяльності, податковій, грошово-кредитній, зовнішньоторговельній та інвестиційній політиці, що сприятиме розвитку приватного бізнесу в Україні.

Для цього уряд концентрує зусилля на виконання таких основних завдань:

- у напрямку регуляторної політики та розвитку підприємництва – забезпечити формування прозорого і чіткого механізму взаємодії органів державної влади та суб'єктів підприємницької діяльності, зменшення втручання центральних і місцевих органів виконавчої влади у діяльність суб'єктів господарювання;
- у напрямку інвестиційної політики – забезпечити відновлення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, суттєве поліпшення ефективності використання інвестицій для цілей модернізації виробництва та інфраструктури, розширення випуску конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішніх ринках продукції та послуг;
- у напрямку реформування відносин власності – забезпечити реальне гарантування державою недоторканості прав власності, захист прав та рівності перед законом усіх суб'єктів господарювання, проведення прозорої та справедливої приватизації державного майна, спрямованої на протидію відчуженню державного майна поза процесом приватизації;

- у напрямку реформування податкової системи – розробити та сприяти якнайшвидшому прийняттю проекту Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, спрямованих на зниження податкового навантаження, розширення бази оподаткування;
- у напрямку науково-інноваційної політики – забезпечити впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку на основі оптимізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, інноваційної діяльності, забезпечення підтримки всебічного впровадження інновацій.

Одним із факторів негативного впливу на стан інфраструктури є неефективність фінансування довгострокових інфраструктурних проектів внаслідок фактичної відсутності довгостроково бюджетного планування, системи державно-приватного партнерства, концесії тощо. З огляду на зазначене вище, нагальною для економіки нашої країни є потреба прискореного розвитку високотехнологічних виробництв, спроможних виробляти наукоємну продукцію, формування експортного потенціалу цих виробництв, підвищення технологічного рівня підприємств завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням.

Відтак, головним напрямом стратегічного курсу розвитку нашої держави має стати реалізація державної політики, спрямованої на запровадження економіки, що базується на знаннях, утвердження України як високотехнологічної держави.

Особливості політики уряду у розвитку економіки, що базуються на знаннях, в узагальненому вигляді зводяться до такого.

Першим напрямом є створення інститутів національної інноваційної системи, що стимулюють суб'єктів фінансової, наукової та промислової діяльності до впровадження інновацій. У першу чергу, такими стимулами є фіскальні важелі: податкові пільги, податкові кредити, прискорена амортизація, цільова підтримка через гранти і позики тощо. Крім того, ефективним є застосування адміністративних заходів у спрощенні процедур створення і діяльності інноваційних підприємств.

Найбільш ефективним для реалізації завдань цього напрямку є найшвидше прийняття розробленого урядом Податкового кодексу, проектом якого передбачено податкові преференції для підприємств, які інвестують кошти у проведення науково-дослідних робіт та створення високотехнологічної продукції.

Крім того, уряд суттєво розширив можливості фінансування суб'єктів інноваційної діяльності шляхом запровадження у державному бюджеті окремих бюджетних програм для надання прямого бюджетного фінансування інноваційних проектів та програм, а також для забезпечення можливості отримати кредити та погасити відсотки за користування кредитами комерційних банків за рахунок коштів держбюджету.

На цей час завершується розроблення Концепції розвитку національної інноваційної системи, яка б визначала основні параметри інноваційної моделі розвитку національної економіки та її структурної перебудови, готується також план заходів щодо реалізації Концепції.

Другий напрям можна охарактеризувати як створення сприятливого середовища для розвитку економіки знань, а саме:

- створення стабільної нормативно-правової бази для розвитку економіки на базі знань, забезпечення загальних умов для оздоровлення ділової активності, виведення економіки з "тіні", розширення зони ефективного власника і стимулювання підприємницького середовища до інноваційної діяльності;
- створення ефективних механізмів інформаційного обміну між потенційними

- учасниками ринку;
- стимулювання взаємодії у тріаді "університети – бізнес – промисловість". Перед університетами, крім традиційних завдань освітянської та дослідницької діяльності, стоїть завдання поширення знань і технологій, а великим державним дослідницьким центрам необхідно спрямовувати свої зусилля на обмін технологіями і співробітництво з діловими колами;
 - створення, насамперед на регіональному рівні, спеціалізованих організацій підтримки інноваційної діяльності та інноваційних кластерів, таких, як інкубатори, консалтингові фірми, технопарки, інформаційні центри тощо;
 - сприяння діяльності малих інноваційних підприємств, що передбачає надання їм стартового венчурного капіталу, інформації про потенційних інвесторів, адміністративних і фінансових підтримок. Особливо це стосується підприємств, створених на базі університетів, які формують майбутні "точки зростання";
 - підвищення культури патентування і ліцензування через створення професійних патентних мереж та реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Третя група завдань належить до розвитку гуманітарного капіталу. Насамперед це формування у суспільстві загальної інноваційної культури, а також забезпечення можливості навчання протягом усього життя.

Спираючись на багаті традиції, накопичені в системі вітчизняної освіти, необхідно створити умови для приведення рівня і якості освітнього потенціалу та кадрового забезпечення країни у відповідність до вимог економіки, що базується на знаннях. Прийняття у січні 2007 року Законом України "Про науковий парк "Київська політехніка", який спрямований на інтенсифікацію процесів розроблення, впровадження високотехнологічної продукції, розширяє можливості інноваторів, що працюють в освітянській галузі, та забезпечує поєднання освіти, науки і виробництва.

Четвертий напрямок спрямований на здійснення заходів щодо інформатизації суспільства.

Необхідно створити такий державний механізм, який буде здатний прискорювати поширення ефективної та конкурентоспроможної інформації та надавати широкі комунікаційні можливості для всіх осередків суспільства. Основними елементами цього механізму повинні стати розгалужені ринки інформації і знань, що здатні впливати на виробництво не менш ефективно, ніж ринки природних ресурсів, праці і капіталу.

Зусилля держави і приватного бізнесу необхідно спрямувати на:

- забезпечення зростання випереджальними темпами питомої ваги галузей, що створюють, обробляють і впроваджують інформацію в усі сфери діяльності;
- підвищення релевантності інформаційної інфраструктури для вирішення завдань докорінного зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки;
- формування такої нормативно-правової бази, яка б ефективно регулювала взаємини творців, власників і користувачів інформаційних ресурсів і систем, а також усіх учасників руху до суспільства, побудованого на базі знань;
- удосконалення системи державного управління шляхом її інформатизації на єдиній концептуальній основі (концепція "електронного уряду");
- сприяння розвитку і відновленню різних галузей діяльності на базі широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій (освіта, культура, охорона здоров'я, малий бізнес, громадське життя, соціальний захист);
- створення умов для пріоритетного розвитку і підвищення експортних можливостей інформаційної індустрії країни, детінізація цієї сфери діяльності, за рахунок чого

- країна щорічно втрачає багатомільйонні кошти;
- формування сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури країни;
 - покращання доступу та використання громадянами інформаційних ресурсів органів виконавчої влади;
 - розширення масштабів міжнародного співробітництва у сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій для державного управління;
 - подолання інформаційної нерівності на різних рівнях суспільства.

Серед основних факторів, що характеризують конкурентоспроможність країни, можна відокремити три основні групи – **економічний розвиток країни, якість життя населення та показники інституційного розвитку**.

На цей час перед Україною вже постала низка зовнішніх викликів, які роблять забезпечення конкурентоспроможності національної економіки життєво необхідним: непевність кон'юнктури світових ринків у середньо- та довгостроковій перспективі й очікуване посилення конкурентного тиску на традиційних ринках українського експорту. Підвищення конкурентоспроможності економіки України може бути забезпечене у результаті повноцінної реалізації наявних та новоутворених конкурентних переваг.

Тенденції зміни показників економічного розвитку України (потенціал внутрішнього ринку, досить висока інноваційна активність та технологічна готовність країни) дають підстави очікувати покращання позиції України у рейтингу конкурентоспроможності країн світу. Водночас, незважаючи на високий рейтинг України за індексом розвитку внутрішнього ринку (*31-ше місце*), низькою є ефективність товарних ринків (*103-тє місце*). Така невідповідність між оцінками за цими показниками свідчить про потенційну загрозу втрати у майбутньому конкурентоспроможності за субіндексом "Розмір ринку".

Однією з основних умов забезпечення ефективності товарних ринків є розвиток сучасної інфраструктури (*79-те місце*) та підвищення якості й прискорення процесів удосконалення бізнесу (*80-те місце*). Значною мірою ефективність економіки держави залежить від розвитку її фінансового ринку (*85-те місце*) та забезпечення макроекономічної стабільності (*91-ше місце*).

Серед показників **якості життя населення** (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, гідна винагорода за працю, гендерна рівність тощо) важливим потенційним фактором підвищення конкурентоспроможності України є високий рівень вищої, середньої та професійної освіти (*43-тє місце*). Підготовка досвідчених кваліфікованих кадрів, конкурентоспроможних на ринку праці (*54-те місце*), і збереження наукового потенціалу для реалізації інноваційного вектора економічного зростання є для України основною задачею на короткострокову перспективу.

Забезпечення інституційного розвитку шляхом підвищення ефективності функціонування органів державної влади, зменшення рівня корупції у країні та ступеня втручання чиновників у господарські процеси, врегулювання протиріч у законодавчому полі країни, функціонування незалежної та ефективної судової та правоохоронної системи (*115-те місце*) створить передумови для забезпечення гідних позицій України у світовому економічному просторі.

Для вирішення низки питань з переходу до економіки, що базується на знаннях, урядом вжито таких заходів:

- розроблено нову редакцію Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", яка передбачає запровадження на підставі ґрунтовних

Розділ 4 Макроекономічні механізми

- прогнозно-аналітичних досліджень цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на розвиток високоукладної економіки;
- підготовлено пропозиції до Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про інноваційну діяльність". Законопроект має на меті вдосконалення системи державного стимулювання інноваційної діяльності, у тому числі її фінансової підтримки, та сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
 - підготовлено пропозиції до проекту Закону України "Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництва високотехнологічної продукції в Україні". Реалізація його положень дозволить запровадити нові механізми стимулювання суб'єктів господарювання до здійснення ними інноваційної діяльності та сприятиме залученню інвестицій в інноваційну сферу;
 - прийнято Державну програму розвитку інноваційної інфраструктури на 2008-2012 роки, яка визначає оптимальний варіант вирішення проблеми створення організаційно-економічних умов, які дієво впливатимуть на підвищення ефективності економіки країни, здійснення технологічного прориву і забезпечення формування постійної потреби в розробленні та реалізації інновацій, ефективному використанні науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу країни в інтересах суспільства, включаючи структурну перебудову економіки та створення нових робочих місць;
 - розроблено пропозиції щодо внесення змін до Державного класифікатора професій ДК-003-95 та до розділу "Специфічні категорії" переліку та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка магістрів у вищих навчальних закладах. До навчальних планів факультетів "Менеджмент" та "Економіка і підприємництво" вищих навчальних закладів запропоновано включити курси "Нові виробничі системи (кластери, партнерства, мережі, альянси)" і "Конкурентоспроможність національної та регіональної економіки". З метою профільної орієнтації молоді до вступу у вищі навчальні заклади, які готуватимуть фахівців у сфері інноваційної діяльності, запропоновано запровадити спецкурс „Основи підприємництва в інноваційній діяльності”;
 - підготовлено та надано пропозиції щодо:
 - розроблення концепції із створення індустріальних (промислових) парків та започаткування кількох пілотних проектів;
 - визначення шляхів підтримки, у тому числі фінансової, розвитку малих та середніх інноваційних структур;
 - здійснення конкретних заходів з побудови інноваційної інфраструктури в кожному з регіонів та поєднання інтелектуального потенціалу наукових установ, економічних можливостей підприємств і адміністративних можливостей місцевих органів влади, заінтересованих у розвитку інноваційного бізнесу;
 - здійснено моніторинг реалізації центральними органами виконавчої влади середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня;
 - проведено моніторинг виконання інноваційних та інвестиційних проектів діючих технологічних парків, за результатами якого підготовлено пропозиції стосовно умов продовження виконання проектів та скасування тих, що виконувалися з порушенням.
- Започатковані також такі заходи з активізації інноваційної та науково-технічної діяльності у країні:

В.І. Мунтіян. Конкурентоспроможність національної економіки, як головний критерій економічної безпеки

- здійснюється перегляд та уточнення пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності з метою їх узгодження та скорочення, пріоритетними напрямами мають стати нано-, піко- і біотехнології, а також відновлювальні джерела енергії;
- створюються методичні та організаційні засади проведення науково-технологічного аудиту державних наукових і науково-дослідних установ та організацій з метою комплексної оцінки їхнього інтелектуального капіталу, визначення технологій, досвіду і знань, які мають комерційний потенціал, концентрації їхньої спрямованості на завдання побудови інноваційної моделі розвитку;
- здійснюються підготовчі роботи з оцінки наявного технологічного потенціалу виробництва конкурентоспроможної високотехнологічної продукції та послуг, визначено заходи щодо здійснення такої оцінки;
- проводиться комплексний аналіз та експертиза чинних стратегічних та програмних документів щодо їх інноваційної спрямованості та вносяться в установленому порядку пропозиції для їх оптимізації.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України 17 червня 2009 року проведено парламентські слухання «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів».

Зазначені заходи сприятимуть подоланню сировинного вектора розвитку економіки, забезпеченню сталого економічного зростання на інноваційній основі та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Отримано 13.03.2009 р.

В.И. Мунтиян

**Конкурентоспособность национальной экономики,
как главный критерий экономической безопасности**

В статье проанализированы основные негативные явления и тенденции конкурентоспособности национальной экономики, в частности, в финансово-инвестиционной составляющей, инновационной сфере. Проанализировано место Украины в мире по различным показателям. Отмечены основные пути решения проблем повышения конкурентоспособности.

Ключевые слова: инновации, конкурентоспособность, предприятие, показатель, устойчивость, экономическая безопасность.